

Mediace a probace v praxi

Mgr. Petra Straková
pstrakova@pms.justice.cz

Parole

je donne ma parole = dávám své slovo

parole = označení situace, kdy je pachatel propuštěn z vězení na svobodu dříve než uplyne soudem stanovená doba, a to za podmínky, že slíbí, že se po propuštění po určenou dobu podrobí stanoveným podmínkám.

- nejčastější možnost po $\frac{1}{2}$ trestu (na doporučení ředitele věznice – lze i dříve)
- nebezpeční recidivisté, výjimečný trest (20-30 let) – po $\frac{2}{3}$
- doživotí po 20 letech

Parole

progresivní systém věznění – odstupňovaná
postupná příprava vězně na propuštění:

izolace → zařazení do práce → přechodné
zařízení s vycházkami → podmíněné propuštění

cíle:

- resocializace odsouzeného
- odlehčení vězeňskému systému

Parole

práce PMS ve dvou fázích:

1. před propuštěním

→ vypracování stanoviska k podmíněnému propuštění

2. po propuštění s dohledem

→ realizace soudem uloženého dohledu

Parole – před propuštěním z VTOS

- dobrovolná spolupráce
- výběr vhodných případů
- zkoumání připravenosti zvládnout návrat:
 - postoj k TČ
 - snahy o nápravu, náhrada škody
 - sociální síť, kontakt s rodinou, partnery
 - bydlení
 - pracovní uplatnění
 - rizika: závislosti, recidiva, soc. kontakty

Parole – před propuštěním z VTOS

postup:

- **podnět k zahájení spolupráce** od klienta – 3m. před
 - prostudování spisového materiálu (rozsudek, program zacházení)
 - informační konzultace s klientem – spolupráce?
 - kontakt se sociálním okolím
 - kontakt s poškozenými
 - doplňování informací od klienta
 - spolupráce s VS ČR (vychovatel, soc. pracovník)
 - informace od dalších subjektů pracujících s klientem
- **Sestavení stanoviska k podmíněnému propuštění**

Parole – před propuštěním z VTOS

Stanovisko k podmíněnému propuštění (př.)

- zaslání stanoviska klientovi a soudu
- příčiny delikvence
- zvážení rizik, potřeb
- doporučení povinností a omezení
- stanovisko: doporučující/nedoporučující
- zdůvodnění

Parole –po propuštění s dohledem

- soud rozhodne o ne/propuštění
- při zamítnutí je další možnost žádat za 6m
- **podmíněné propuštění z VTOS s dohledem:**
 - lze až na 7 let
 - uložení přiměřených povinností a omezení
 - spolupráce podobná s POD, ale přísnější reakce soudu při neplnění
 - intenzivnější spolupráce
 - často závažnější TČ
 - často jiný probační pracovník než zpracoval stanovisko

Parole –po propuštění s dohledem

- často jiný probační pracovník než zpracoval stanovisko → vyžádá si stanovisko
- věznice informuje příslušné středisko o PPD + poté pověření soudu, který rozhodl o PPD
- porušení podmínky → návrat do VTOS („dosedí zbytek trestu“).
- četnost kontaktů závisí na typu spáchaného TČ, délkou pobytu ve VTOS, kriminální minulosti
- pomoc při adaptaci na „běžné prostředí“
- tendence k manipulaci, účelovosti, nestandardní řešení konfliktů (naučené ve VTOS)

Specifická práce s mladistvými a nezletilými

- upravena Zákonem o soudnictví ve věcech mládeže (č. 218/2003 Sb.)
- důležitost včasné intervence
- spolupráce s celým systémem (rodina, třída, parta, vyloučená lokalita)
- více zapojených subjektů (OSPOD, škola, dětský lékař, kroužky,...)

Vývoj kriminality mládeže v ČR

- „Mnozí mladiství učiní v dospívání zkušenost, že si jich někdo všimne, teprve až když dělají problémy, nikoli když problémy nedělají“
(Schubarth 2001)
- neustále roste podíl dětí a mladistvých na celkovém počtu pachatelů činů, nyní cca **22 – 25%**

Vývoj kriminality mládeže v ČR

- nejčastější je **majetková trestná činnost**:
 - krádeže věcí z aut
 - krádeže drobných předmětů (např. mobil)
 - krádeže aut
 - krádeže kol
 - vloupání do víkendových chat
 - krádeže v bytech
 - krádeže v obchodech
 - vloupání do obchodů

Vývoj kriminality mládeže v ČR

- roste kriminalita spojená s užíváním návykových látek (šíření a distribuce, ohrožení pod vlivem n.l.)
- násilná kriminalita (cca 10%): ublížení na zdraví, loupež
- mravnostní kriminalita (50x méně častá než majetková): nejčastěji pohlavní zneužívání
- výrazný pokles mladistvých ve VTOS, snaha o využívání alternativ
- latentní kriminalita (skutky co nikdo neohlásil) mnohem četnější než oznámená (x objasněná)

Kriminalita mládeže

dříve dělení ml. delikventů na 3 hl typy:

- 1. Socializovaný delikvent** – TČ je důsledkem komplikovaného dospívání, experimentování, zkouškou odvahy, vzpoura x autoritám → “vyroste z toho“
- 2. Nesocializovaný delikvent** (většina ml. delikventů) – TČ výsledkem impulzivní agresivity, důsledek nestálého životního stylu, nerespektování spol. norem v rodině, sociálním okolí
- 3. Osobnostně narušený delikvent** – TČ jako důsledek osobnostních disfunkcí (dorůstající psychopati): myslí a cítí jinak - typické chladnokrevné „predátorství“, plánované násilí, má své chování pod kontrolou (účelově korektní), cca 5%

Kriminalita mládeže

každý z typů - odlišný typ intervence:

1. mírné sankce, vedení k empatii, podpora
2. práce s limitováním a definováním hranic, programy na osvojení chybějících kompeten. (odbourávání impulsivity, plánování real.cílů, posilování zodpovědnosti)

→ důležitost včasné intervence (v pubertě je pozdě – podpora problémových rodin s malými dětmi)

1. izolace, léčení

Kriminalita mládeže

- současné trendy se odklánějí od škatulkování a předem určených „receptů“ na vhodný přístup
- **INDIVIDUÁLNÍ PROFIL RIZIK** (důvody, které se podepsali na delikventní dráze mladistvého)
- důraz na způsob spáchání TČ a chování vůči případné oběti

→ „na míru ušitá“ strategie práce s mladistvými delikventy: vychází ze zdrojů mladistvého (nadprůměrná inteligence, vztah k určité osobě, vyniknutí v určité oblasti)

Kriminalita mládeže

pro ohrožené děti je typické:

- konfliktní rodina
- nedostatek uznání rodičů, jejich přetížení
- orientace ven – přilnutí k vrstevníkům
- „poflakování“ (nekontrolované zdržování mimo domov)
- odmítání školních a pracovních hodnot
- předčasná sexualita, brzké užívání návykových látek
- vandalismus, agresivní chování

Kriminalita mládeže

delikvence a etnický původ:

- zastoupení Romů mezi stíhanými mladistvými je mnohonásobně vyšší, než by odpovídalo početnosti této skupiny v populaci
- velký podíl dětí a mladistvých na delikventním chování Romů (oproti většinové společnosti)
- nejčastěji krádeže, loupeže, pohlavní zneužití, provinění spojená s užíváním návykových látek

Kriminalita mládeže

delikvence a etnický původ

profil mladistvého Roma s delikventním chováním:

- velká rodina s mnoha sourozenci a nízkým příjmem
- přeplněný byt, špatné hygienické podmínky, konflikty se sousedy v bydlišti
- mnoho negramotných rodičů, rodičů s nedokončenou ZŠ
- zanedbaná kontrola dětí
- opakovaná TČ u dospělých členů rodiny
- horší výsledky v IQ testech
- záporný vztah ke škole, velké problémy s prospěchem a chováním
- příslušnost k asociálně jednající partě
- neplánovaná TČ, vysoký vliv příležitosti
- vysoká potřeba vzrušení z provedení TČ, vysoká potřeba ocenění skupinou
- vyšší ukazatele agresivity a asociálních tendencí, nižší sebevědomí (stejně jako mladiství neromští delikventi)

Zákon č.218/2003

- zákon o soudnictví ve věcech mládeže
- Zabývá se řešením trestné činnosti **mladistvých** (15 – 18 let) a dětí mladších 15 let (nezletilých)
- **Nová terminologie:** čin jinak trestný, provinění, trestní, ochranná a výchovná opatření
- Důraz se klade na **prevenci, výchovný účel** a funkční zařazení mladistvého (nezletilého) do společnosti
- Mladistvý (nezletilý) je veden k přijetí **zodpovědnosti za své činy, náhradě škody** (morální i hmotné), **urovnání narušených vztahů** (omluva oběti, vykonání práce pro komunitu, školu atd.)
- nižší hranice trestů než u dospělých

Fáze řízení s mladistvými a nezletilými

- přípravné řízení
- řízení před soudem
- vykonávací řízení

Přípravné řízení u mladistvých – zahájení činnosti PMS

- všechna **usnesení** o zahájení tr.stíhání vydaná PČR jsou **zasílána PMS** a jsou zapsána do pomocného rejstříku – evidence mládeže
- Spolupráce mladistvého s PMS je dobrovolná
- Pracovník PMS na základě **vlastního zvážení** a vyhodnocení situace rozhodne, zda je vhodné aby do případu vstoupil
- podnět k zahájení činnosti od OČTŘ
- podnět k zahájení činnosti od obviněného mladistvého, poškozeného
- podnět k činnosti od někoho jiného – zákonní zástupci, obhájce, OSPOD

Přípravné řízení u mladistvých II.

- cílem činnosti PMS ČR v přípravném řízení je posílit **výchovné působení** na mladistvého pachatele tak, aby mohlo být trestní stíhání v bagatelních případech **odkloněno (PZTS, narovnání)**, popř. mohlo být použito některého z **vhodných opatření**
- činnost PMS by měla směřovat k **nápravě** vzniklé **újmy** a k **obnovení narušených vztahů** (možnosti mediace)
- **výchovný aspekt** – po spáchání provinění by měla přijít reakce co nejdříve.
- PMS by měla vstupovat do co největšího počtu případů, co nejdříve po zahájení tr.stíhání - již v rámci přípravného řízení je možné se souhlasem mladistvého ukládat výchovná opatření

Přípravné řízení u mladistvých III:

- **zprostředkování řešení konfliktu**, pomoc při obnově narušených mezilidských vztahů
Zprostředkování uzavření dohody o náhradě škody
- **příprava písemných materiálů** pro rozhodnutí státního zástupce/soudce (návrh na uložení opatření, zpráva o osobních, rodinných poměrech a aktuální situaci mladistvého)
- **práce s poškozenými**
- **nabídka možnosti výkonu výchovného opatření**
- **+ výkon Náhrady vazby dohledem, PZTS** (pokud uložen např. probační program jako povinnost)

Příklad

počmáraná vesnice travními drny

„Přípravné řízení“ nezletilí

- u nezletilých neprobíhá trestní řízení, nelze tedy mluvit o přípravném řízení
- existuje domluva mezi OSPOD, STZ, PMS a soudem, že ve vybraných případech lze věc na PMS předjednat (omluva poškozenému, snaha o nápravu, účinná lítost, jak situaci řešila rodina) a následně ve vhodných případech proběhne pouze soud bez uložení opatření (soudní projednání věci postačí k nápravě)

Příklad: ujetí s autem s klíči

Vykonávací řízení

- u nezletilých
- u mladistvých

Vykonávací řízení u nezletilých – možná opatření:

- o uložení opatření rozhoduje „rodinný soud“, řízení dle občanského soudního řádu (ne trestního), dítě musí mít opatrovníka (zpravidla advokát)
 - výchovná povinnost
 - výchovná omezení
 - napomenutí s výstrahou
 - **dohled probačního úředníka**
 - zařazení do terapeutického programu nebo jiného vhodného programu ve středisku výchovné péče
 - ochranná výchova (za TČ by byl výjimečný trest a už bylo pachateli v době spáchání 12 let)
 - ochranné léčení (od r. 2012)

Práce s dětmi mladšími 15ti let při zajišťování výkonu dohledu

- pozvánka zákonným zástupcům a nezletilému
- první konzultace s nezletilým a jeho zákonnými zástupci – **poučení o výkonu** dohledu probačního úředníka
- následující schůzky – **tzv. mapovací, poznávací fáze dohledu** – pracovník PMS se seznamuje se sociální prostředím nezletilého, konzultuje se sociálním kurátorem - OSPOD
- **návštěva školy** – navázání spolupráce s učitelem
- další konzultace – vytváření **probačního programu – dohledového plánu**
- **zpráva o průběhu dohledu** – první zpráva zpracována nejpozději do 6 měsíců od 1.konzultace nestanoví-li soud jinak, první zpráva by měla být komplexní, v dalších uvedeny již pouze změny
- **návštěva v rodině**
- **ukončení: PMS dá návrh soudu, rozhoduje soud**

Vykonávací řízení u mladistvých – druhy opatření:

- ✓ o uložení opatření rozhoduje soud pro mladistvé
- ✓ mladistvý musí mít advokáta

Ize uložit:

- výchovná opatření
 - ochranná opatření
 - trestní opatření
- opatření je možné mezi sebou kombinovat, uložit jich více najednou

Druhy výchovných opatření:

- dohled probačního úředníka
- probační program
- výchovné povinnosti
- výchovná omezení
- napomenutí s výstrahou

Druhy ochranných opatření:

- ochranné léčení
- zabrání věci
- ochranná výchova (x ústavní výchova)

Druhy trestních opatření:

- obecně prospěšné práce
- peněžitá opatření
- peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu
- propadnutí věci
- zákaz činností
- vyhoštění
- domácí vězení
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem
- odnětí svobody nepodmíněně (podmíněné propuštění z výkonu trestního opatření s dohledem)

Druhy trestních opatření:

obecně prospěšné práce

- (50 – 150 hodin)
- specifické instituce

Druhy trestních opatření:

- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (platí max. 3 na 5)
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem

Nová trestní opatření od ledna 2010:

domácí vězení:

- pouze za méně závažná provinění (horní hranice 5 let)
- ukládá se za stejných podmínek jako dospělým, max. na dobu 2 let
- nutno učinit písemný slib, že se bude zdržovat na dané adrese a poskytne součinnost
- doma od 20:00 – 5:00, ve dnech pracovního volna celodenně (ohled na výkon zaměstnání, nemoc atd.)
- neplnění opatření = náhradní trest odnětí svobody max. 1 rok

Nová trestní opatření od ledna 2010:

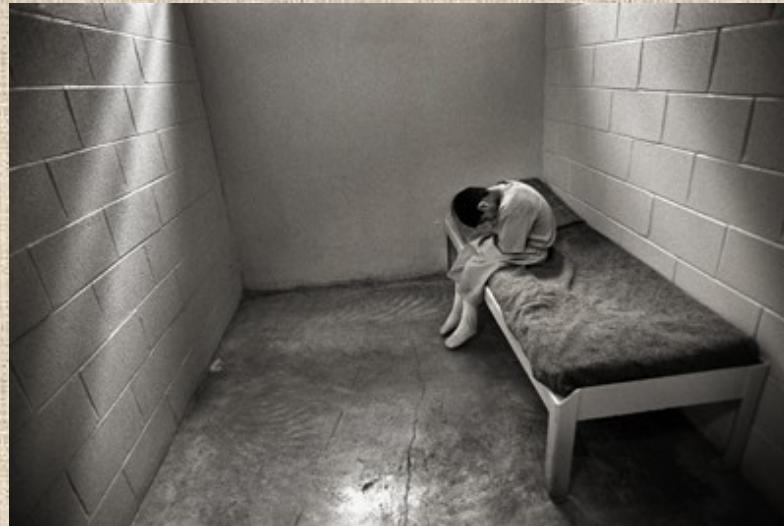
zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce :

- lze uložit max. na dobu 5 let (dospělí 10 let)
- provinění v souvislosti s akcí
- povinnost dostavit se dle domluvy v době konání akce na PČR
- neplnění = TČ maření výkonu úředního rozhodnutí

Trestní opatření odnětí svobody

- snaha vyhnout se ukládání tohoto trestního opatření – ukládá se jen u závažných nebo opakovaných provinění
- speciální věznice pro mladistvé:
 - Opava (dozor, ostraha), Všehrdy (dohled, dozor, ostraha)
 - v ČR není věznice pro mladistvé se zvýšenou ostrahou
 - soud určí věznici, kam mladistvý trest nastoupí
 - možno žádat o podmíněné propuštění (na 1/2), náhradu domácím vězením atd.

Konec

Děkuji za pozornost

Petra Straková